

figgjarkreppuna

loysnir. Man kann siga, at talan er um tveir ymiskar skúlar.

Hinn fyrri er moral hazard-skúlin, sum sigur, at moralurin hevur størstan týðning, og at stjórnin ikki eigur at bjarga bankum, tí hetta einans vil elva til, at bankarnir fara at taka enn størri váða á seg frameftir. Harumframt er sjónarmiðið, at hví skulu skattgjaldarnir taka um endan, tá bankarnir hava uppført seg tápuliga? Vit kenna eisini sjónarmiðið sum: Lat falla tað, sum ikki kann standa.

Hitt sjónarmiðið er systemic risk, sum heldur, at við at lata bankarnar fara er vandin, at alt tað figgjarkreppuna kann falla saman. Altso at bankarnir draga alt annað virksemini niður við sær – og harvið tað kapitalistisku skipanina. Út frá politikkinum hjá flestu

londunum má man staðfesta, at systemic risk-sjónarmiðið hevur yvirvágina. Flestu figgjarkreppur, ið hava verið í trupulleikum, eru bjargaðir av stjórnunum í londunum, og samstundis hava stjórnirnar valt at taka stóran part av váganum á seg, t.d. við at hækka innskjótatrygdina.

Bjargingarpakkarnir fáa avleiðingar

Aktiún skapar reaktión, sigur Newtonsa triðja lóg. Soleiðis er eisini við bjargingarpakkunum í figgjarheiminum. Eftir at summar stjórnir hava bjargað nøkrum bankum eftir devisuni ‘to big to fail’, fær tað bankakundarnar at reagera.

Eftir at Northern Rock og teir seks stóru írsku bankarnir eru

bjargaðir og hava fingið statstrygdarnet undir sær, byrja fólk at flyta teirra pening út úr hinum peningastovnunum og yvir í teir statsgaranteraðu bankarnar. Í lötuni er tí ein peningastreymur úr Onglandi til Írlands og úr útlenskum bankum í Írlandi og yvir í teir seks statstryggaðu bankarnar.

Hetta er bert eitt dømi um, at ikki einans veiku bankarnir merkja avleiðingarnar av figgjar-kreppuni, men at eisini sunnir av vælriknir bankar merkja fylgjurnar.

Tað er tí eyðsæð, at skal ein bjargingarætlan til, má hon verða galdandi fyri allar bankarnar í einum landi í senn – ja helst fyri allar bankarnar í Evropu í senn.

Tí kallaði franski forsetin, Nicolas Sarkozy, hinar stjórnarleiðarnar í Evropu saman í

vikuskiftinum fyri at gera eina samlaða bjargingarætlan. Hetta miseyðnaðist sum kunnugt, og tí valdu ymsu londini at gera hvør sín pakka.

Danski bjargingarpakkin

Danski bjargingarpakkin kann sigast at vera ein blandingur av moral hazard og systemic risk-skúlnum.

Ein partur av pakkanum er, at bankarnir sjálvir skulu gjalda 35 mia. kr. inn í ein trygdargrunn, sum skal tryggja innlánini í bankum, sum fara av knóranum. Um tapini í danska figgjarheiminum gerast størri enn 35 mia. kr. traðkar, staturin til og tryggjar restina.

Danski bjargingarpakkin er eisini galdandi fyri føroysku bankarnar, og tí vil hetta eisini

tryggja føroyska figgjarkervið í sama mun sum danskar bankar.

At ein bjargingarpakki er gjørdur, merkir ikki at bankarnir ikki kunnu fara á heysin. Hetta merkir einans, at tey sum hava pening í bankunum, ikki fara at missa nakað av innistandandi. Tryggin fyri at bankarnir – herundir eisini føroysku bankarnir – eru tryggir, er, at teir eru væl ríknir og ikki hava tikið óneyðugan váða á seg.

Føroyski figgjarheimurin og búskapurin

Føroysku bankarnir hava knapp 20 mia. kr. í útlánum, svarandi til uml 1,5 ferðir BTÚ. Til samanberingar hava íslensku bankarnir uml. 10 ferðir íslenska BTÚ – tvs. um føroysku bankarnir høvdu havt sama lutfall sum íslensku bankarnir, høvdu útlánini verið uml. 140 mia. kr. Tað er eyðsæð, at føroysku bankarnir hava átiðið sær minni váða enn t.d. íslensku bankarnir.

Samanumtikið er føroyska figgjarkervið sunt og væl ríkið. Sum er, eru eingin tekin um, at nakar føroyskur figgjarkreppur fer av knóranum.

Eingin trygd kann veitast fyri, at hetta ikki hendir, men av tí, at loftið á innskjótatrygdini á kr. 300.000 er tikið av, er allur innistandandi peningur í føroyska bankakervinum tryggur.

Næsta greinin

Næsta greinin verður prentað í sosialinum týsdagin í komandi viku. Har fer Magni Laksáfoss at viðgera hvørjar avleiðingar figgjarkreppuna kann fáa fyri føroyska búskapin, og hvørji politisk tiltøk eiga at vera tikin.